

MERSİN ÜNİVERSİTESİ

KILIKIA ARKEOLOJİSİNİ ARAŞTIRMA MERKEZİ YAYINLARI - I

Editör

Serra DURUGÖNÜL
Emel Erten YAĞCI
Murat DURUKAN

Yayın Kurulu

Prof. Dr. Erendiz ÖZBAYOĞLU
Doç. Dr. Serra DURUGÖNÜL
Doç. Dr. Mustafa Hamdi SAYAR
Yrd. Doç. Dr. Emel Erten YAĞCI
Yrd. Doç. Dr. Remzi YAĞCI

OLBA'nın bundan sonraki sayılarında yayınlanması istenen makaleler için yazışma adresi:

Mersin Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi
Arkeoloji ve S. Tarihi Bölümü
Çiftlikköy Kampüsü MERSİN/TURKEY

KÜLTÜR BAKANLIĞININ MADDİ KATKILARIYLA HAZIRLANMIŞTIR.
Katkılarından dolayı İçel Vali Yrd. Muzaffer GÜZELANT'a teşekkür ederiz.

ISSN 1301-7667
MERSİN 1998

İÇİNDEKİLER

Hatçe BALTACIOĞLU	Alaca Höyük Sfenksli Kapı'ya Ait Akrobatlar Kabartması (Lev. 1-6).....1-28
Emel Erten YAĞCI	İ.Ö. İkinci Binde Anadolu'da Cam (Lev. 7-8). 29-44
Marianne STERN	Core-Forming in The Second Millennium B.C.: Recent Practical Experiments (Lev. 9-10).....45-48
Kamuran GÖDELEK	The Problem of Substance in Aristotle 49-62
Fikret Kutlu YEGÜL	De Architectura Romana 63-67
Serra DURUGÖNÜL	Seleukosların Olba Territorium'undaki "Akkulturation" Süreci Üzerine Düşünceler (Lev. 11-12).....69-76
Yasemin Er SCARBOROUGH	Dağlık Kilikya- Lamotis Mezarları (Lev. 13-17).....77-85
Murat DURUKAN	M.Ö. 301-188 Arasında Olba Territoriumunda Yaşanan Siyasi Gelişmeler.....87-95
Melih ARSLAN	Anadolu Medeniyetleri Müzesi Koleksiyonlarındaki Anazarbus Sikkeleri (Lev. 18-24) 97-119
Fikret ÖZBAY	Olba/Diokaisareia Su Sistemi (Lev. 25-26)121-129
Erendiz ÖZBAYOĞLU	Cicero'nun, Panter Avına İlişkin Birkaç Cilicia Mektubu.....131-138
Ümit AYDINOĞLU	Olba Bölgesi Yol Ağı (Lev. 27-28).....139-146
Murat ÖZYILDIRIM	Arkeoloji'de Kl.Yunanca ve Latince Sözcüklerin Kullanım Yanlıları.....147-152
Murat DURUKAN	Olba Territoriumu'nun Hellenistik Dönem Ölü Kültü Üzerine Gözlemler.....153-160
A. TIRPAN-B. SÖĞÜT	Batı Ovalık Kilikya'da Çokgen (Poligonal) TaşlıDuvar Örgü Tekniği (Lev. 29-52).....161-186
Remzi YAĞCI	Yeni Assur Döneminde Kuzey Suriye'de Ördek Biçimli Taş Ağırlıklara İki Örnek (Lev. 53-58).....187-198

**SELEUKOSLARIN OLBA TERRİTORİUM'UNDAKİ
"AKKULTURATION" SÜRECİ ÜZERİNE
DÜŞÜNCELER*(Lev. 11-12)**

Doç. Dr. Serra Durugönül**

Doğuda Pompeiopolis (Viranşehir) ve batıda Korakesion (Alanya) ile sınırlı olan Dağlık Kilikia'nın doğu kesiminde, Lamas (Limonlu) ve Kalykadnos (Göksu) nehirleri¹ arasında kalan Olba, hem coğrafi konum olarak bir merkezi, hem de adı geçen iki nehir arasındaki Territorium'un idari ve dini yönetim yeri olarak bir merkezi ifade etmekteydi².

Olba Territorium'unun, Dağlık Kilikia'nın diğer kesimlerindeki gibi, kendilerine egemen olmuş bulunan Asurluların, Perslerin, Seleukosların veya Romalıların ne oranda boyundurukları altında girdiklerine dair elimizde kesin bir belge olmamasına rağmen³, Seleukoslar öncesinde iki nehir arasının, sadece yönetsel alan içersine alınan bir bölge olarak değerlendirilip, belli zamanlarda, vergi alınmak üzere bölgeye gelindiği, buraya kalıcı yatırımların (imar faaliyetleri gibi) yapılmamış olmasından anlaşılmaktadır. Sadece vergi ödemekle yükümlü olan ve sosyo-kültürel⁴ kimliğine dokunulmayan halk, ilkel yaşamını sürdürmüştür⁵. İmar faaliyetlerinden anlaşıldığı üzere ise, Seleukosların bu bölgeden beklentileri daha fazla olmuştur. Askeri açıdan, özellikle İ.Ö. 188 yılında yapılan Apamea antlaşması ile sınırları Sarpedon burnuna, yani Olba'nın önlerine kadar daralınca⁶ bölgede güçlenebilmek amacıyla imar faaliyetlerine girişmişler ve böylelikle sadece askeri değil, aynı zamanda dini ve sivil yapılanma başlamıştır. Özellikle de Olba-Diokaisareia (Uzuncaburç) daki Zeus Olbios tapınağı (Res. 1) idari ve dini merkezin sembolü haline getirilmiştir⁷. Bu tapınağı, Brandt'ın, Polislerin Χωρα Πολιτικη' sine

* 1995 ve 1996 çalışmalarımı destekleyen DFG (Deutsche Forschungsgemeinschaft) kuruluşuna teşekkür ederim.

** Doç. Dr. Serra Durugönül, Mersin Üniversitesi, Fen-Edb. Fak Arkeoloji ve S. Tarihi Bl. Bşk.

1. Strabon, 14,5.1.

2. Durugönül, 1995, s. 75-82

3. Durugönül 1995, s. 76 Dipnot 6.7; Walbank, 1981, s. 63.

4. Brandt, 1992, s. 75.

5. Tarn, 1930, s. 122.

6. McDonald, 1967, s. 1-8.

7. Durugönül 1995, s. 75-82.

bağlı tapınak kategorisinde incelemiştir⁸, buna göre de Olba'nın polisi'nin Seleukeia olması gerekliliği üzerinde durmuştuk. Bu anlamda yerli halkın, tapınağın topraklarını işletme hakkı karşılığında vergi ödemekle yükümlü olduğu ve tapınağın idari hükümlerine bağlı kaldığı ifade edilmişti⁹.

Bazı yazıt içerikleri ve arkeolojik veriler bize Seleukosların bu süreçte yol açtıkları "Akkulturation"¹⁰ konusunda yol göstermektedirler¹¹. Bu yöndeki en önemli yazıt Zeus Olbios tapınağını çevreleyen duvarda bulunmuş olan yazıttır. Bu yazıtta, Seleukos I. Nikator'un yaptırmış olduğu çatıların, Büyük Rahip Zenophanes oğlu Teukros tarafından onartıldığı belirtilmektedir¹². Çatı olarak tapınağın değil, stoa tarzında bir yapının çatısı anlaşılmaktadır¹³. Nitekim bu yazıtta geçen *ταξ στεγας* ibaresi başka yazıtlarla analogi kurulduğunda, tek katlı, sütunlu ve kiremit çatılı basit bir yapı olarak yorumlanabilir¹⁴.

Yazıt İ.Ö. 150 'ye tarihlenirken, tapınak en erken İ.Ö. 250 yıllarına geri çekilebilmektedir¹⁵. Bu da bize tapınağın Seleukos I. Nikator tarafından bizzat yaptırılmış olmasının mümkün olmadığını göstermektedir. Ancak Seleukos I. Nikator, Seleukeia'yı İ. Ö. 296/281 yılları arasında kurduktan sonra, dağlık kesimi de kontrol altına almak amacıyla, burada zaten var olan yerli halka ait Luwi¹⁶ inaçlarıyla özdeşleşmiş bir kutsal alana gelmiş ve belkide bir stoa'nın inşasını mümkün kılmıştı. Stoa'nın yapımından önce var olan kutsal alan ve stoa'nın kendisi hakkında hiçbir bilgiye sahip değiliz. Ancak söz konusu yapıların kerpiç ve ahşaptan yapılmış¹⁷ ve belki de kiremit çatıya sahip olmuş bulunmaları çok muhtemeldir. Daha sonra da bu alanda tapınak yapılmış olmalıdır. Bu veriler ışığında İ.Ö. 150 yılına tarihlenen yazıtta Seleukos I. Nikator geriye dönük anılarak onore edilmiş olmalıdır: Yazıtta adı geçen yerel rahip sülalesinden Büyük Rahip Zenophanes oğlu Teukros, Seleukos I. Nikator ve onun Hellenizasyon sürecinde oluşturmuş olduğu yönetim sistemini oldukça benimsemiş görünmektedir ve onu yaşatma çabasıdadır. Ancak Teukros'un büyük kurucuyu bu tarzda onore etmesi politik bir davranış olarak da yorumlanmalıdır: Nitekim ancak Seleukos idaresini benimsemiş yerel rahip-krallar (idareciler)

8. Durugönül 1995, s. 79.

9. Brandt, 1992, s. 69.

10. Ozankaya, 1975, s. 42 ("Ekinsele yozlaşma=Acculturation"); Wirth, 1994, s. 730 dipnot 27.28.

11. Durugönül, S, Verwaltung und Religion von Olba, Asia Minor Studien (baskıda).

12. Heberdey- Wilhelm,,1896 s. 85 v.d ; MacKay, 1990 s. 2087

13. Lange, 1987 s. 208.

14. Petzl, 1987, 252-256; Petzl, 1994, s. 25 v.d. No. 17 Satır 7.

15. Rumscheid, 1994, s. 33; 86-91.

16. Ten Cate, 1961.

17. Durukan, M, "Doğu Dağlık Kilikia'da Göksu-Lamas Nehirleri Arasında Hellenistik Dönem Yerli Halk ve Yerli Mimarisi", *MeÜ, Fen ve Edebiyat Fak. Toplum Bilimleri ve Güzel Sanatlar Dergisi* (baskıda).

Seleukoslar tarafından atanarak yönetimde söz sahibi olabilmekteydiler. Şüphesizki kurucu Seleukos I. Nikator'un bir yerli idareci tarafından anılması da Seleukoslar için önemli bir göstergeydi¹⁸.

Seleukos I. Nikator'un kendi döneminden en az 130 yıl sonra rahip olan Teukros tarafından anılması, bize "Akkulturation"un boyutları hakkında bir fikir verirken aynı zamanda tapınağın inşa tarihi için de bir alt sınır oluşturmaktadır. Olba ve tapınağı, Seleukos I. Nikator'un Seleukeia'yı kurduğu tarihlerden (en geç İ.Ö. 281) daha sonraki bir dönemde inşaa edilmiş olacağına göre, öncelikle İ.Ö. 2. yy.'ın başları, yani IV. Antiochos'un dönemi (İ.Ö. 175-164) bu imar faaliyeti için söz konusu olmaktadır¹⁹. IV. Antiochos Duro-Europos'daki Zeus Megistos, Kudüs'deki Zeus Olympios ve Gerizim'deki Zeus Xenios tapınaklarının da kurucusu olarak bilinmektedir²⁰. IV. Antiochos bu kapsamda yerel yöneticileri tapınak rahipleri olarak atamış, onlara aynı zamanda kral sıfatı vererek Yunan adetlerini yaymakla görevlendirmişti. Filistindeki Yahudilerle IV. Antiochos arasındaki kanlı olaylar Seleukosların "Akkulturation" seferberliğinde direnişle karşılaşabildiğini göstermektedir²¹. Ancak yerel kültürü çok kuvvetli olmayan bölgelerde kolaylıkla Hellenizasyon sürecine geçilebilmekteydi²². Herşeye rağmen IV. Antiochos dönemi ile birlikte doğuda Yunan-Makedon modeline uygun ve polis olma özelliklerinin tümüne sahip kentleşmelerin hızlandığı da bir gerçektir²³. Seleukoslar bu kapsamda Makedonyadan getirilen göçmenlerle "katoikiai" lar, yani askeri yerleşmeler oluşturmuşlardır²⁴. Askeri nitelikte hareket olmadığı zamanlarda ise garnizon olarak işlev gören yerleşmelerde, yöneticiler toprakların islah edilmesine önem vermekteydiler. IV. Antiochos Kilikia'da da bu anlamda birçok kent kurmuş²⁵ olduğu gibi Hellenizasyon sürecinin en önemli göstergesi olan Zeus Olbios tapınağını da yaptırmış olmalıdır.

IV. Antiochos'un Makedonlaştırma politikası göz önünde tutularak, Olba Territorium'u dahilindeki yerleşimlerde Yunanlılar'ın yerel halk ile olan ilişkisi, yani "Akkulturation" oranı incelenebilir. İ.Ö. 188 Apameia antlaşmasının sonrasında Seleukosların Toros dağlarının arkasına çekilmek zorunda kaldıkları ve bundan böyle iyice önem kazanan Olba'yı ellerinde tutmak durumunda oldukları anlaşılmaktadır. Seleukoslar öncesinde Olba ve diğer bölge yerleşimlerinde taş eserlere ve yapılarla rastlanmaması, ancak İ.Ö. 2. yy'dan

18. Grimal, 1984, s. 250 (Büyük kurucu, Dura-Europosda da geriye dönük olarak onore edilir).

19. Rigsby, 1996, s. 479.

20. Grimal 1984, s. 250.

21. Grimal 1984, s. 256.257

22. Grimal 1984, s. 277.

23. Grimal 1984, s. 276. özellikle 286.

24. Walbank, 1981, s. 132.

25. Tarn, 1930, s. 133 f.

itibaren taş mimariye geçilmiş olması bölgenin Seleukoslarla birlikte canlandığını göstermektedir. Seleukoslar öncesinde bölgede, Luwilere kadar geri giden bir din kültürünün olduğunu ancak direniş gösterecek kadar köklü bir bütünlüğün olmadığını²⁶, en azından ekonomik güce sahip olmayan bir topluluğun bulunmuş olduğunu ve bu nedenlerden dolayı Seleukoslara karşı fazla direnememiş olduklarını var sayabiliriz. Seleukosların, Luwi Tanrısı Tarhunt'u yok etmeden, sadece Zeus Olbios ile özdeşleştirip, tapınağın rahipliğine Teukros sülalesini atamaları da doğuda örnekleri görülen kanlı ayaklanmaların önüne geçilmesini sağlamıştır.

Tapınak yazıtı dışında, Olba -Diokaisareia (Res. 2) ve Kanytella (Res. 3) kulelerinin üzerlerindeki Yunan epistat isimleri de Hellenizasyon sürecinden bizi ayrıca haberdar etmektedirler. Bu isimler bölgesel garnizon kumandanlarının isimleri olarak değerlendirilmelidirler²⁷. Bu da bize bölgede idari güç olarak Seleukosların bulunduğunu göstermektedir.

Ayrıca Hellenistik isimlerin yoğun olarak kullanılmış olduğu Korykion Antrondaki isimler listesi vardır ki, burada da Zeus Korykios rahiplerinin adlarının ve yönetim sürelerinin gösterildiği bir dizin ile karşı karşıya olduğumuz kanısında birleşilmektedir²⁸. Üç liste halinde sıralanmış olan isimlerden A listesindekiler tarihlenebilmektedirler: Bu listenin son ismi olan Αρχηελαος Αρχελαου'nun Kapadokya kralı I. Archelaos'u ifade ettiği düşünülmektedir. Kendisine kral Augustus tarafından İ.Ö. 25 yılında Dağlık Kilikia'nın krallığı ve rahipliği verilmişti²⁹. Buna göre rahipler listesindeki son ismin kendisine ait olması çok muhtemeldir. Houwink'e³⁰ göre her rahip bir yıl süre ile görev yapmaktaydı; listedeki isimlerden, yanında "ß" harfi olanlar iki yıl hizmet vermiş olarak yorumlanmaktadır. Buna göre liste'nin en sonundaki Αρχηελαος Αρχελαου'dan geriye doğru hesap ettiğimizde, ilk isimlerin İ.Ö. 3. yy.'a, daha kesin söyleyecek olursak İ.Ö. 240 yıllarına geri gittiğini görmekteyiz. Bizim için bu kapsamda önemli olan, bu listedeki isimlerin politik gelişmeye³¹ bağlı olarak belli dönemlerde Yunan ağırlıklı, belli dönemlerde de yerel isim yoğunluklu olduklarıdır: A Listesinin ilk otuz ismi Yunan ağırlıklıdır. Liste'nin İ.Ö. 240 yılında başladığını ve bu isimlerin dört tanesinin yanında "ß" bulunduğunu gözönüne alırsak, Yunan ağırlıklı isimlerin İ.Ö. 206 yılına kadar devam ettiği anlaşılır. Bu tarih, İ.Ö. 241 yılındaki III.Suriye savaşının sonunda Kilikia bölgesine yerleşen Ptolemaiosların bu yörede kaldıkları süreye denk

26. Brandt, 1992, s.73.

27. Kirsten, 1974, s. 786 dipnot 21; MacKay, 1968, s. 86; MacKay 1990, s. 2087.

28. Hicks, 1891, s. 243 No. 27; Heberdey - Wilhelm 1896, s. 71 No. 155; MacKay 1968, s. 161; Ten Cate, 1961, s. 204; Durugönül, 1989, s. 58 ff.

29. Heberdey - Wilhelm 1896, s. 72; MacKay 1968, s. 161.

30. Ten Cate, 1961, s. 204.

31. MacKay 1968, s. 163; Ten Cate, 1961, s. 205.

gelmektedir³². Bu da bize "Akkulturation" sürecinde sadece Seleukosların değil, Ptolemaiosların da etkili olmuş bulduklarını göstermektedir. Otuzuncu isimden doksanuncu isme kadar görülen atmış isim ve bu isimlerden yedi tanesinin yanında bulunan "ß" harfi toplam altmışyedi yıla işaret etmektedir. Bu da bize İ.Ö. 206-139 yılları arasında Luwi³³ isimlerinin ağırlıklı olarak kullanıldığını göstermektedir. Bu tarihler Kilikia'da Seleukosların bulunduğu ancak güçlerinin gittikçe zayıflamaya başladığı döneme denk gelmektedir³⁴. Rahipler listesindeki isimlerin politik gelişmeye bağlı olarak gösterdiği değişim, rahipliğin, yani yönetimin Ptolemaioslar/Seleukoslar ve yerli halk arasında değişkenlik gösterdiğini ortaya koymaktadır.

Yazıtları, mimarisi, kabartmaları³⁵ ve Zeus Olbios tapınağı ile varlıklarını belli eden Seleukosların idaresi altında bulunan yerel yöneticiler ve yönetim alanları hakkındaki bilgimiz İ.Ö. 1. ve İ.S. 1. yüzyıllarda yoğunluk kazanmaktadır. Ayrıca birçok yerleşim bu geçiş döneminde bağımsızlaşarak, yazıtlarıyla ve sikkeleriyle kendisini ortaya koymaya başlamıştır. Bu da bu dönemde Seleukos yönetiminin zayıflamaya başlayıp, Roma etkisinin artmasıyla bağlantılıdır³⁶. Ancak bu noktada çok önemsenerek göz önünde tutılması gereken husus şudur ki, yerli halkın bağımsızlaşma süreci Seleukoslara başkaldırarak değil, tam aksine Seleukos dönemini yaşatmak istercesine yazıtlarında ve sikkelerinde o döneme ait sembol ve geleneklerin devam ettirilmesi şeklinde gerçekleşmiştir. Bunun açıklamasını da yerel yöneticilerin ve Yunan garnizon kumandanlarının üç yüzyıl boyunca birlikte yaşamış olmalarında bulmaktayız. Yerel yöneticiler Seleukos idaresi altında, Luwilerden bu yana gelenekselleşmiş olan rahip-krallıklarını sürdürmüşlerdir. Ancak halkın Seleukoslara direnecek askeri gücü olmadığından ve Seleukoslar tarafından, kendi çıkarları için de olsa, imar faaliyetlerinde ve ticari ilişkilerde destek gördükleri için büyük ölçüde kendi kültürlerini unutarak bu yeni gücün sunduklarını almışlardır. Ptolemaiosların ve Seleukosların "Akkulturation"daki başarılarını, kendilerinin zayıfladığı dönemden sonra dahi kültürlerinin sürdürülmesinde görmekteyiz.

Hellenistik dünyaya genel olarak baktığımızda yerel halk ile idareyi ele geçiren Diadochlar arasındaki ilişkilerde tam bir bütünleşme gözlemlenememektedir³⁷. Bir çok göçmenin de Makedonyadan getirilerek yerleştirildiği yeni topraklarda hakim olan kültür, Yunan-Makedon kültürüydü³⁸. Sadece ayaklanmaların önlenmesinde, tarımda ya da düşmana karşı öne sürülmek amacıyla kullanılan yerli halk bir nevi baskı ile bu yönetimin

³². Grimal 1984, s. 157.

³³. Grimal 1984, s. 32.43.190 ff.

³⁴. MacKay, 1968, s. 84

³⁵. Durugönül, 1989.

³⁶. Sherwin - White, 1976, s. 1 v.d.

³⁷. Walbank, 1981, s. 63.

³⁸. Tarn, 1930, s. 130.

bir parçası konumundaydı. Ancak çok küçük bir yerli azınlık belli başlı önceliklere sahip olabiliyordu. Onlar, yerli halka direkt ilişkiye geçmenin büyük kargaşaya yol açacağını bilen Seleukoslar tarafından bir anlamda arabulucu olarak belli pozisyonlara getiriliyorlardı. Esas idari kararlar ise Seleukoslara bağlı olarak geliyordu³⁹. "Akkulturation" u gittikçe kuvvetlenerek Roma İmparatorluk döneminde de Romalıların bölge üzerindeki politikalarında izlemekteyiz⁴⁰.

Bütün bu veriler Olba Territoriumunu, "Territorium" yapanların, yani taş mimariyi, dolayısıyla sivil ve askeri yapılanmayı, yazıt ve kabartmaları ortaya koyanların Seleukoslar olduklarını göstermektedir. Zaten var olan ve eski bir geleneğe sahip bölge idaresi⁴¹, Seleukoslar tarafından kendi güvenlikleri için reorganize edilmiştir. Bu reformların en önemli tanığı ise Zeus Olbios tapınağı olmuştur: Tapınak yenilenip, yerel rahipler boyunduruk altına alınmışlardır⁴². Böylelikle eski yerel halk arasında yönetime sadık olan küçük bir "elit" sınıf ile bu düzen içinde yaşamaya ve vergi ödemeye mükellef "kabile bilinci" yanyana süregitmiştir. Ama bu "tribal organization"⁴³ hiçbir zaman Seleukoslara ve Romalılara karşı büyük bir varlık gösterememiş ve yoğun bir "Akkulturation" ile karşı karşıya kalarak benliğini yitirmiştir.

---

³⁹.Walbank, 1981, s. 65. 125.

⁴⁰.Lange, 1987, s. 213.

⁴¹.Tarn, 1930 , s. 122.

⁴². Tarn, 1930, s. 126.

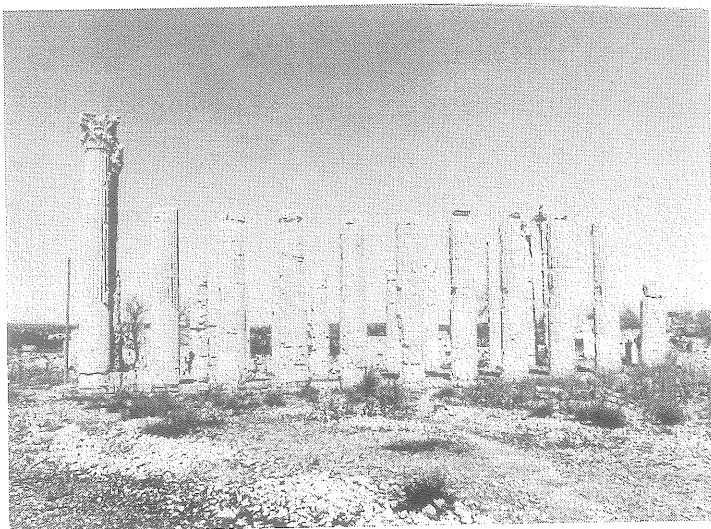
⁴³. Brandt, 1992 s . 73.

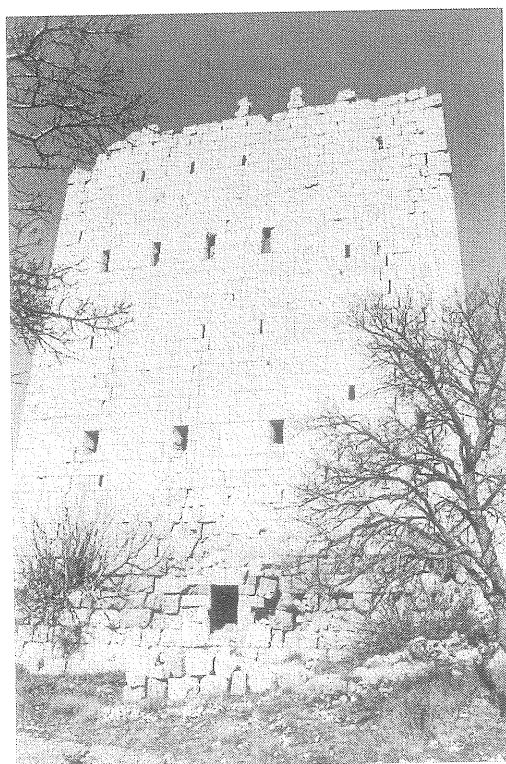
Bibliyografya:

- Brandt 1992 Brandt, H, *Gesellschaft und Wirtschaft Pamphliens und Pisidiens im Altertum* (1992).
- Durugönül 1989 Durugönül, S, *Die Felsreliefs im Rauhen Kilikien* (1989) .
- Durugönül 1995 Durugönül, S, Olba: Polis mi, Territorium mu ?, *Lykia II*, 1995, s. 75-82 .
- Durugönül, S, Verwaltung und Religion von Olba, *Asia Minor Studien* (baskıda).
- Durukan, M, "Doğu Dağlık Kilikia'da Göksu-Lamas Nehirleri Arasında Hellenistik Dönem Yerli Halk ve Yerli Mimarisi", *MeÜ, Fen ve Edebiyat Fak. Toplum Bilimleri ve Güzel Sanatlar Dergisi* (baskıda).
- Grimal 1984 Grimal, P (ed.), *Der Hellenismus und der Aufstieg Roms* (1984).
- Heberdey- Wilhelm 1896 Heberdey, R - Wilhelm, A, *Reisen in Kilikien*, Denkschr. öAW. phil.-hist.Kl.44 (1896)
- Hicks 1891 Hicks, E.L., *Inscriptions From Wesern Cilicia*, *JHS* 12, 1891
- Kirsten 1974 Kirsten, E, *Elaiussa -Sebaste*, *Melanges Mansel* (1974)
- Lange 1987 Lange, O, "Priesterstaat Olba in Kilikien", *Der Münzen- und Medailiensammler Berichte* 156(1987) .
- MacKay 1968 MacKay, Th, *Olba in Rough Cilicia* (1968)
- MacKay 1990 MacKay, Th, *The Major Sanctuaries in Pamphylia and Cilicia*, *ANRW II,18.3* (1990)
- McDonald 1967 McDonald, A.H. , *The Treaty of Apamea*, *JRS* 57, 1967, s. 1-8
- Ozankaya 1975 Ozankaya, T, *Toplumbilim Terimleri Sözlüğü* (1975) .

- Petzl 1994 Petzl, G, Die Beichtinschriften Westkleinasiens, *Epigraphica Anatolica* 22, 1994, s. 25 v d.
- Petzl 1987 Petzl, G, *Die Inschriften von Smyrna II*, 1 (1987).
- Rigsby 1996 Rigsby, K., J, *Asyilia. Territorial Inviolability in the Hellenistic World* (1996) .
- Rumscheid 1994 Rumscheid, F, *Untersuchungen zur kleinasiatischen Bauornamentik des Hellenismus* (1994) .
- Sherwin - White 1976 Sherwin - White, A. N. , Rome, Pamphylia and Cilicia, *JRS* 56, 1976, s. 1 vd.
- Strabon, *Geographika*,
- Tarn 1930 Tarn, W.W, *Hellenistic Civilization* (1930).
- Ten Cate 1961 Ten Cate, H, *The Luwian Population Groups of Cilicia Aspera During the Hellenistic Period* (1961).
- Walbank 1981 Walbank, F. W, *The Hellenistic World* (1981).
- Wirth 1994 Wirth, G, Die Mittelmeerwelt um 100 v. Chr. , G. Hellenkemper-Salies-H.H. v. Prittwitz-Gaffron-G. Bauchhenß (ed.), *Das Wrack* (1994) .

Resim 1

Resim 2

Resim 3

Resim 4